

THE FLOOR IS LAVA: IDENTITEIT ALS CONSTRUCTIE

THE FLOOR IS LAVA IS DE TITEL VAN DE NIEUWSTE TENTOONSTELLING VAN KUNSTENAARSDUO SANDER BREURE (1985) EN WITTE VAN HULZEN (1984): EEN THEATRALE ÉN SCULPTURALE VISIE OP DE WESTERSE WERELD ANNO 2019. SANDER EN WITTE ZIJN NEVEN VAN ELKAAR, DE SAMENWERKING ONTSTOND SPONTAAN. HUN PROFESSIONELE ACHTERGRONDEN HEBBEN ZICH IN DE LOOP DER JAREN MEER EN MEER VERVLOCHTEN.

Marres begint, ondanks de ligging in Zuid-Limburg, landelijk steeds meer bekendheid te krijgen als instituut waar niet 'gewoon' een serie werken wordt neergezet, maar waar je als bezoeker uitgenodigd wordt de wereld van de kunstenaar(s) te betreden en daar daadwerkelijk een interactie mee aan te gaan. Het huis mag van top tot teen door de kunstenaar(s) gebruikt worden, met als enige restrictie dat het huis na afloop van de tentoonstelling weer in de oude staat teruggebracht moet kunnen worden. Eigenlijk zoals een theater tijdens elke voorstelling een complete metamorfose ondergaat.

Die basis sluit prachtig aan op de werkwijze en ideeën van Sander en Witte. Om het onderzoek naar beeld, gebaar en identiteit vorm te geven, bouwen Sander en Witte maandenlang met een flink team in huis en in ateliers in Maastricht en omgeving. Keramisten en brongsieters, dakdekkers en timmermannen worden ingezet voor de direct fysieke ervaring, meer in de coulissen werken tekstschrijvers, grafisch vormgevers en publiciteitsmedewerkers aan 'spreading the word' over deze bijzondere totaalervaring.

Sander en Witte houden zich al een aantal jaar bezig met het uitvergroten van het alledaagse, gefascineerd door menselijk gedrag en hoe dat gedrag gestuurd en beïnvloed wordt door codes en structuren, ruimte en tijd. Het menselijk gedrag wordt

de ene keer in performances, de andere keer door middel van sculpturen onderzocht. Langzaam groeien deze verschillende uitingsvormen naar elkaar toe en om elkaar heen. In 'The Floor is Lava' krijgen we via sculpturen in een theatrale setting de maskers en rollen voorgespiegeld die we allemaal, dag in dag uit, bewust of onbewust gebruiken zodra we ons in de publieke ruimte begeven of op een andere (digitale) manier contact hebben met de wereld buiten onszelf. Sander en Witte observeren, registreren en reflecteren. Ze oordelen niet. Oude ambachtelijke technieken versmelten met digitale invloeden: het is aan de kijker om daar een eigen mening bij te vormen.

Tijdens de opbouw wordt al een voorschotje genomen op de tentoonstelling. Een prachtige februaridag, hartje Maastricht. Een hele ploeg scholieren loopt door de fraaie stadstuin van Marres en krijgt daar observatie-opdrachten. Aan de leerlingen wordt gevraagd elkaar en kleine, alledaagse handelingen te observeren. Wat vertel je met je houding, je handen, je hoofd? Wat straalt je uit als je op een bepaalde manier zit of staat? Wat zegt jouw manier van lopen over hoe jij je voelt? De opdrachten sluiten aan bij de thematiek van de aankomende tentoonstelling. Uit het fraaie huis van Marres in de binnenstad van Maastricht komt intussen regelmatig het geluid van een cirkelzaag of boormachine. Er loopt zelfs een dakdekker rond.

De scholieren gluren even door de ramen. "Wat zijn die bouwvakkers daar aan het maken?" "Hoe weet je dat dit bouwvakkers zijn?" "Dat zie je toch zo aan hun kleren en gereedschap en hoe ze kijken?" "En als ze vanavond thuis op de bank liggen met een afstandsbediening en een glas cola, zijn het dan nog steeds bouwvakkers? Of zijn ze dan wat anders?"

De leerlingen begrijpen na deze vraag meteen de kern van het hele verhaal en de titel van de tentoonstelling: niets staat voor altijd vast. En het belangrijkste waar jij invloed op hebt, is hoe je zelf kijkt en hoe je jezelf laat zien. Is een selfie op Instagram een realistische weergave van jou? Hoe vind je het als er een foto van jou op internet terecht komt waar je een gezicht trekt dat je liever niet aan de buitenwereld laat zien?

In onze ontwikkelde samenleving (waarbij we de neiging hebben onze ontwikkeling voornamelijk af te meten aan technologische uitvindingen) gaan we er graag prat op dat we rationeel denkende wezens zijn, die heus wel weten wat ze doen. Intussen blijken steeds weer volstrekt irrationele zaken mee te spelen in onze beslissingen. In de achttiende eeuw was de gezichtsleer van J.K. Lavater (1741-1801) razend populair en tot op de dag van vandaag wordt de gelaatkunde (of fysiognomie) bij vlogen semiwetenschappelijk serieus genomen, maar daarnaast vooral in het alledaagse leven continu toegepast. Hoe hard we ook roepen dat we zo beschaafd en onbevooroordeeld zijn: ons beeld van anderen wordt toch nog altijd vooral instinctief bepaald door de eerste indruk. Gezichtsuitdrukking, kleding, houding, stemgeluid: binnen een paar seconden schatten we in of iemand wel of niet 'oké' is, zonder ons af te vragen hoe subjectief of terecht dat eerste oordeel is. Dit is meteen deels de reden dat Sander en Witte gebruik maken van losse koppen: "We beginnen meestal met het maken van de hoofden. Deze zijn altijd los

van de lichamen. Dat is omdat die hoofden tegelijkertijd eigenlijk een soort masker zijn. Doordat ze los zijn, bestaat de mogelijkheid dat het hoofd er weer afkomt en op een ander lichaam terecht komt."

Een paar dagen voor de officiële opening leiden Sander en Witte de medewerkers van Marres rond. Meteen bij binnenkomst

stroming? Is het een inbreker? Door het dakraam bij zijn voeten komt licht. Zijn de bewoners thuis en hebben zij weet van de bezoeker op hun dak?

Sander en Witte: "Behalve een gevaarlijke plek, kan een dak ook juist een veilige plek zijn. Bijvoorbeeld om als puber even stiekem een sigaretje te roken. En als we ergens diep over willen nadenken, zijn we ook geneigd een hoog punt op te zoeken. Dit gegeven vind je ook in de literatuur: de wereld vanuit een ander perspectief bekijken om zo tot nieuwe inzichten te komen."

is er al verwarring: er staat ineens een muur waar normaliter de lange gang toegang geeft tot de kamers op de begane grond. De receptie is wel nog bereikbaar. Op de muur boven de balie staat een instructie voor 'de wachter op het dak'. (foto van tekst boven de balie). Om vervolgens de tentoonstelling binnen te kunnen gaan, zit er niets anders op dan een dak op te stappen, dat in de ruimte tegenover de receptie gelegd is. Op dit dak ontmoeten we een sculptuur met een grote plastic zak in zijn handen. Wat doet die man daar? Is hij het dak op gevluht vanwege een over-

We lopen verder over de daken, waar nog een paar sculpturen in stilte hun verhaal vertellen. Welk verhaal? Dat hangt af van de interpretatie van de toeschouwer.

We volgen Sander en Witte de trap op, naar de drie installaties die op de bovenverdieping gebouwd zijn. In de grote ruimte aan de straatkant staat een grote groep beelden die op het eerste gezicht lijkt te bestaan uit losse duo's en trio's van mensen. Ook deze beelden hebben een tamelijk rudimentair lichaam met een sprekende kop, de zeggingskracht van hun houding heeft geen

uitgewerkte details nodig. De één hangt losjes tegen een muur, de ander staat met gebogen hoofd en schouders midden op de vloer, een derde zit, met het hoofd een tikje schuin, op de verwarming de zaal in te kijken. De vloer van de zaal is verdeeld: rondom is de originele houten vloer zichtbaar, vanuit het midden van de vloer is een extra vloer gelegd met laminaat. Sander en Witte leggen uit: “Deze installatie heet ‘De Dief’. Het is een groep sculpturen die een rol speelt: een verhaal dat veel in het nieuws geweest is en dat gaat over hoe met berechting wordt omgegaan. Een vrouw stal de portemonnee van iemand vóór haar, die de portemonnee vergat bij de kassa. De diefstal werd gefilmd door beveiligingscamera’s en de politie zette deze beelden online, met de vrouw zichtbaar in beeld. De vrouw gaf zichzelf aan, intussen gingen de beelden viraal op internet. De vrouw kreeg vervolgens tot aan haar thuisadres doodsbereidingen en pleegde zelfmoord. Het OM vond niet dat zij onjuist gehandeld had met het openbaar maken van de beelden. Dat verhaal laten we hier zien. Op de laminaatvloer, in feite het toneel, zie je de direct betrokkenen. Op de houten vloer eromheen zie je de omstanders: het publiek, met rode hoofden. De gescheiden vloeren verwijzen ook naar hoe je bijvoorbeeld als je een berichtje krijgt terwijl je ergens bent, door dat berichtje heel ergens anders terecht komt - in elk geval in je hoofd.”

De sculpturen van Sander en Witte zijn onmiskenbaar uit deze tijd, met veel verwijzingen naar de digitale revolutie, waarbij wordt teruggegrepen naar de analoge tijd waarin sculpturen bedoeld waren om een verhaal te vertellen, zoals bijvoorbeeld sculpturen in kerken het Bijbelverhaal

moesten uitbeelden. Een groot verschil met beelden uit bijvoorbeeld de middeleeuwen, is het ontbreken van sokkels. De beelden zijn doelbewust op menselijke maat: de kijker staat met het tafereel op ooghoogte waardoor als vanzelf interactie ontstaat. Het verhaal komt in beweging door er zelf doorheen te lopen.

De volgende installatie: ‘Flickering Light’ is gemaakt naar aanleiding van een performance, waarbij met een verborgen camera opnames gemaakt werden van mensen die in hotelkamers naar kunstenaarsvideo’s aan het kijken waren. Deze installatie bestaat uit twee ruimtes. In de eerste ruimte zien we een figuur onderuitgezakt op een bank hangen, terwijl het geflikker van overwegend blauw licht erop schijnt. Een

ruimte verder staan vier archiefkasten, in elke kast staan vier keramieken koppen met elk een volstrekt andere gezichtsuitdrukking. Sander en Witte: “Eigenlijk is deze installatie een registratie van een performance met sculpturale middelen. We werden toen we de beelden van de verborgen camera’s terugzagen, vooral getroffen door de manier waarop de lichamen van de toeschouwers op de bedden en stoelen hingen. Het hele lichaam lijkt nutteloos: alleen het hoofd en gezicht zijn nog actief. Er worden afhankelijk van de scènes die getoond worden, allerlei gezichten getrokken. Daar zijn we mee aan de slag gegaan. Van al deze gezichtsuitdrukkingen hebben we keramieken koppen gemaakt, deze staan in de kasten zoals je een inlooptkast voor kleding kunt hebben. Alleen verwissel je in dit geval je hoofd in plaats van je kleding. Alsof alle gezichten die je kunt hebben, backstage staan. Als je in je pyjama voor de televisie hangt, trek je een heel ander gezicht dan wanneer je netjes met make-up op naar je werk gaat.”

De laatste installatie heeft als titel ‘Zeven adressen’. We zien een aantal televisies, met beelden die doen denken aan het televisieprogramma ‘Mag ik even binnenkijken?’ De installatie is een reactie op een performance van Jeremy Deller (‘What Is The City But The People?’) die een portret van de stad Utrecht maakte door 300 mensen uit de stad over een catwalk te laten

lopen. Sander en Witte kozen een aantal mensen uit deze performance uit en legden bij hen thuis persoonlijke bezittingen op beeld vast. Deze stillevens zijn van een zodanige intimiteit dat de personen tot leven komen, vleys en bloed krijgen nog voor ze zelf in beeld komen.

Het werk van Sander en Witte ontstaat vanuit een enorm ontwikkeld talent om waar te nemen en met die waarnemingen vrij te associëren. De tentoonstelling is een uitnodiging je eerste oordeel uit te stellen en mee te spelen in de rekbaarheid van de werkelijkheid.

